

## YANGI O'ZBEKISTON JAMIYAT HAYOTIDA MA'NAVIY VA MA'RIFIY TARBIYA YETAKCHI O'RINDA

*Shahrisabz davlat pedagogika institute*

*II-bosqich magistr talabasi:*

***Mahmudov G'ayrat Xikmatilloevich***

*Ijtimoiy fanlar kafedrasida o'qituvchisi*

***Mahmudov G'ayrat Xikmatilloevich***

*E-mail: g'ayratmahmudov@gmail.com*

**Annotatsiya:** Jamiyatdagi ma'naviy yangilanishlar har bir insonni qalban-ruhan ezgu maqsadlar yo'lida birlashtirishga xizmat qiladi. Bu yo'lida milliy g'oya, milliy ma'naviyat har bir xalqning amaliy dasturiga aylanadi. Birlashgan jamiyat yuksak metin qoyadek sobit turadi, birlasholmagan jamiyat qumday sochilib ketishi mumkin. Har bir mamlakatni, avvalo, Birlashgan fidoyilar yuksaltiradi. Shu jihatdan ham mamlakatimizda ijtimoiy ma'naviy muhitni yanada yaxshilash tom ma'noda yangi bosqichga ko'tarishda izchil amaliy ishlar olib borilmoqda. Mazkur tadqiqot ishida shuningdek, mamlakatimizda so'nggi yillarda amalga oshirilgan islohotlar aniq fakt va raqamlarda tahlil etilgan.

**Kalit so'zlar:** ma'naviyat, ijtimoiy muhit, ahborot makoni, tarbiya

**Абстрактный:** Духовное обновление общества служит объединению всех в духе благих целей. Таким образом, национальная идея, национальная духовность становятся практической программой каждого народа. Единое общество стоит твердо, как высокая скала, а разобщенное общество может рассыпаться, как песок. Каждая страна возвышается над всеми объединенными преданными. В связи с этим ведется последовательная практическая работа по буквальному поднятию на новый уровень социальной и духовной среды в нашей стране. В данной исследовательской работе реформы, реализованные в нашей стране в последние годы, анализируются на конкретных фактах и цифрах.

**Ключевые слова:** духовность, социальная среда, информационное пространство, образование.

**Abstract:** Spiritual renewal of society serves to unite all in the spirit of good goals. Thus, the national idea, national spirituality become the practical program of each nation. A united society stands firm, like a high rock, and a disunited society can crumble like sand. Each country rises above all united devotees. In this regard, consistent practical work is being carried out to literally raise the social and spiritual environment in our country to a new level. In this research work, the reforms

implemented in our country in recent years are analyzed using specific facts and figures.

**Keywords:** spirituality, social environment, information space, education.

**Kirish.** O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoev 2023 yil 22 dekabrda bo'lib o'tgan Respublika Ma'naviyat va ma'rifat Kengashining kenegaytirilgan yig'ilishida jamiyat taraqqiyoti, millat va mamlakat rivojida ijtimoiy-ma'naviy muhitning o'rni katta ekanligini alohida ta'kidladi. Shu ma'noda qayd etish kerakki, sobit g'oyalar, qarashlar, ahloqiy, huquqiy, estetik, diniy me'yorlar, insonga jamiyat tomonidan qo'yiladigan boshqa mafkuraviy talablar ijtimoiy-ma'naviy muhitni tashkil qiladi. Ma'naviyatning mohiyatini "ma'naviy muhit" tushunchasiz teran anglab olish mushkul. Ma'naviy muhit shaxsni ham, butun avlodni ham muayyan yo'nalishda tarbiyalaydi, ijobiy hislatlarini yuzaga chiqaradi, ularni nomaqbul ta'sirlardan himoya qilishga urinadi. Chunki ma'naviy muhit har qanday yutuqlar va kashfiyotlarning (chetdan qabul qilinganlarining ham) taqdirini belgilaydi: yo rivojlantiradi, yo unutilishga mahkum etadi yoki deformasiya qilib, o'ziga moslashtiradi.

Jamiyatda erkinlik va tenglik qanchalik ustuvorlik kasb etsa jamiyatning iqtisodiy-siyosiy qudrati va jahonda tutgan roli oshib boradi. Hammamizga ma'lumki davlat boshqaruvi mo'tadil va demokratik prinsplarga asoslanishi bu fuqarolarning barcha huquq va erkinliklarining kafolati sifatida ko'rish mumkin. Zero sobiq Buyuk Britaniya bosh vaziri Uinston Cherkhill aytganidek "Jamiki buyuk narsalar oddiydir. Ularni yagona so'zlar bilan ifodalash mumkin: ozodlik, adolat, g'urur, burch, sahovat, umid.

"Jamiyatning ertangi kunga bo'lgan ishonchi albatta davlatning olib borayotgan ishlariga bevosita bog'liqdir.

Agar siyosiy tuzum, boshqaruv usullari zo'ravonlikka asoslansa, jamiyatda odamlar, tashkilotlar faoliyati ustidan yoppasiga mafkuraviy nazorat o'rnatiladi. Bir mafkuraning hukmronligi qaror topadi. Siyosiy va ijtimoiy-iqtisodiy erkinlik yo'qligi shaxs kamoloti va jamiyat rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Va, aksincha, jamiyatda erkinlik va demokratik boshqaruv darajasi qanchalik baland bo'lsa, ma'naviy muhit shunchalik yaxshilanadi, uning inson kamoloti va jamiyat rivojlanishiga ijobiy ta'siri shunchalik kuchayadi. Barcha ma'naviyat va ma'rifat barcha zamonlarda tengsiz qudrat, bunyodkorlik, hamjihatlik mezonlari, ruhiy poklanish va qalbni yuksaltiruvchi ne'mat bo'lib kelgan. Chunki u millatni, xalqni, insonlarni yuksak fazilatlar, kamolotga etaklovchi axloqiy mezonlar asosida yashashga undaydi. Xususan, Sohibqiron Amir Temur o'z "tuzuklari"da: "...Har qaysilarini (sultonlarning) yo'l-yo'riqlari, turish-turmushlari, qilish-qilmishlari, aytgan

**gaplarini xotirada saqladim va yaxshi axloqlar, ma'qul xislatlaridan namuna olib, unga amal qildim"** degan fikrni ilgari surgan bo'lsa, so'z mulkining sultoni hazrat Alisher Navoiy orzu qilgan komillik yo'li – bu, birinchi navbatda, etuk odob-axloq sohibi bo'lish, jami insoniy ezgu fazilatlarni egallash, zamonasining barcha ilmu hunarlarini o'zlashtirish, ularni bir-biridan ajratmaslik, nafaqat ma'naviy, balki jismoniy jihatdan ham barkamollikka intilish, hamisha elu yurt xizmatiga shay turish, millatning og'irini elkaga olish, Vatanga sodiq farzand bo'lish, burch va mas'uliyat tuyg'usini hamma narsadan baland qo'yish bo'lgani u qoldirgan boy ma'naviy merosda o'z aksini topgan.

Globallashib borayotgan va ma'rifiy sohada turli tahdidlar kuchayib borayotgan bugungi dunyoda ma'naviymizdagi o'zgarishlar dinamikasining tadrijiy rivojlanish darajasi, unga xos umumiy qonuniyatlarning amalga oshishi va bu bilan bog'liq o'ziga xos milliy xususiyatlarga alohida ahamiyat qaratishimiz darkor. Ushbu tarixiy zarurat va obyektiv ijtimoiy-siyosiy jarayon O'zbekistonning ma'naviy-ma'rifiy sohadagi bugungi taraqqiyoti va istiqbolini belgilaydigan strategik tamoyillar hamda amaliy faoliyat dasturlarini yaratish va ularni hayotga joriy etishni taqozo etmoqda. Terrorizm, ekstremizm, transmilliy va kiber-jinoyatchilik, odam savdosi, narkotrafik kabi tahdidlar xavfi tobora ortib bormoqda. Milliy ma'naviyatimizga mutlaqo begona bo'lgan zararli g'oyalar, tushuncha va qarashlar chegarani buzmasdan, bildirmasdan, ta'bir joiz bo'lsa, "chaqirilmagan mehmon" bo'lib xonadonimizga, jamiyatimizga, eng yomoni, murg'ak bolalarimizning pokiza qalbi va ongiga kirib kelayotgani achinarli holdir. Ma'naviy immuniteti zaif bo'lgan ba'zi yoshlar yurish-turishda ham, muomala-munosabatda ham begonalarga ko'rko'rona ergashmoqda. Milliy o'zligi, buyuk ajdodlarni tanimaslik, ilm va irodaning yetarli emasligi bunga sabab bo'lmoqda. Ma'naviy marifiy targ'ibot va tashviqot ishlarini to'g'ri yo'lga qo'yishda ommaviy axborot vositalarining juda katta ta'sir kuchiga ega. Ammo, bu kuchdan hamma vaqt ham samarali foydalanilmayaptiki, ma'naviyatsizlik va g'oyasizlik borgan sari avj olib bormoqda. Bu hol albatta har qanday jamiyatni tanazzulga olib boradi, davlat siyosati va boshqaruvini kuchsizlantirishi, korrupsiya, jinoyatchilik va axloqsizlik kabi illatlarning kurtak otib ildiz yoyishiga sabab bo'lishini insoniyat tarixidan ko'plab keltirish mumkin.

Yangi O'zbekistonni barpo etish nuqtai nazaridan bunday jarayon jamiyat ma'naviy hayotining bir bosqichidan ikkinchisiga o'tish davri bo'lib, bu boradagi o'zgarishlarning bir sifat va mazmundan ikkinchi sifat va mazmunga aylanishi bilan bog'liq ishlarni tizimli va yanada samarali bajarishimiz lozim. Hozirgi globallashuv davrida, insonni ongi shurini egallab va ulardan turli maqsadlarda foydalanishga bo'lgan urinish ko'p uchramoqda. Ular millatlar va xalqlar o'rtasiga diniy qarashlarni buzib talqin etib borishmoqda va adovat urug'ini yoymoqda bunga misol qilib

Yevropa missonerlari islomfobiya degan atamani o'ylab topishib musulmonlarga bo'lgan kayfiyatini va qarashlarini o'zgartirmoqda. Mamlakatimizda ma'naviy-ma'rifiy ishlarni tizimli tashkil etish, bu borada amalga oshirilayotgan chora-tadbirlarning samaradorligini oshirish, aholi, ayniqsa yoshlarning intellektual salohiyati, ongu tafakkuri va dunyoqarashini yuksaltirish, vatanparvarlik, xalqqa muhabbat va sadoqat tuyg'usi bilan yashaydigan barkamol

avlodni tarbiyalash - davr talabidir. Shu maqsadda ilm-fan, madaniyat va san'at, adabiyot va badiiy ijod sohalarining ma'naviy-ma'rifiy taraqqiyotdagi ta'sirchanligini yanada oshirishga e'tibor kuchaytirilashi nazarda tutildi. Prezidentimiz **“Yangi ma'naviy makon degan g'oyani ilgari surdilar, u – orzu qilayotgan Yangi O'zbekistonning ma'naviy qiyofasi aks etadigan, xalqimiz intilayotgan va el-yurtimiz baxtiyor yashaydigan ma'rifatli jamiyat bo'ladi deb ta'kidladilar”**. Azaliy milliy qadriyatlarimiz, ota-bobolarimizdan meros bo'lib kelayotgan odob-axloq qoidalarining butunlay yo'qolish xavfi yuzaga

kelayotgan hozirgi globallashuv sharoitida, ma'naviyat va ma'rifatga, axloqiy tarbiya, yoshlarning bilim olish, kamolga yetishga intilishiga e'tibor qaratish g'oyat birlamchi vazifamizdir. Mamlakatimiz aholisi, avvalo, yoshlar qalbida amalga oshirilayotgan islohotlarga daxldorlik hissini kuchaytirish, shu yo'nalishdagi ma'naviy-ma'rifiy ishlarning ta'sirchanligini yanada oshirishimiz zarurligi davr talabiga aylanib bormoqda. Ayni paytda ma'naviyat sohasidagi ichki va tashqi tahdid hamda xavfxatarlarga qarshi samarali kurashish, jamiyatda mafkuraviy immunitetni mustahkamlash, davlat va jamoat tashkilotlarining bu boradagi faoliyatini samarali muvofiqlashtirish zarurdir. Tinchlik va osoyishtalikka, mamlakatimizning barqaror taraqqiyotiga, qadriyat va urf-odatlariga hamda insonparvarlik g'oyalariga xavf soluvchi turli ichki va tashqi tahdidlarga qarshi samarali targ'ibot ishlarini olib borish ham doimiy diqqat markazda bo'lib kelmoqda.

**Xulosa.** Yuqoridagilardan xulosa qilish mumkinki, jamiyatda ijtimoiy-ma'naviy muhitni barqarorlashtirish pirovard natijada mamlakat va millatni taraqqiy ettirishga zamin yaratuvchi muhim omil hisoblanadi. Xususan, ma'naviy-ma'rifiy jarayonlarni tashkil etishda yaxlit tizim mavjud emas, xalqimiz, ayniqsa yoshlarni ma'naviy tahdidlardan himoya qilish borasida yetarli darajada tashkiliy-amaliy va ilmiytadqiqot ishlari olib borish zarurdir.

**Adabiyotlar ro'yxati:**

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi. - T.; O'zbekiston, 2021. 634 b.
2. Falsafa: ensiklopedik lug'at. -T.: "O'zbekiston milliy ensiklopediyasi" Davlat ilmiy nashriyoti, 2008. B.32.
3. B.T.To'ychiyev, I.Ergashev, O.M.Muxammadiyeva, M.I.Xo'jayev. Milliy g'o'ya: O'zbekistonni rivojlantirish strategiyasi. -T.; 2020.
4. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёев раислигида 19 январь 2021 йилда маънавий-маърифий ишлар тизимини тубдан такомиллаштиришга бағишлаб ўтказилган видеоселектордаги маърузаси
5. Одамийлик мафкураси. // Янги Ўзбекистон, № 21 (277), 2021 йил 30 январь
6. Мирзо М. Миллий ғояни ривожлантириш концепцияси умумхалқ муҳокамасида // [хтtps://уза.уз](https://uz.uz)